

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 października 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA– Małgorzata Manowska (spr.)

Sędzia SA– Ksenia Sobolewska – Filcek

Sędzia SO del. – Jacek Tyszka

Protokolant– sekr. sąd. Agnieszka Janik

po rozpoznaniu w dniu 26 października 2012 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) w P.

przeciwko (...) w P.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

z dnia 8 lutego 2012 r., sygn. akt XVII AmC 40/11

I. zmienia zaskarżony wyrok częściowo to jest:

- a) **w punkcie pierwszym w ten sposób, że powództwo oddala;**
- b) **w punktach drugim i trzecim w ten sposób, że zasądza od (...) w P. na rzecz (...) w P. kwotę 360 (trzysta sześćdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów procesu;**
- c) **w punkcie czwartym w ten sposób, że zarządza publikację wyroku w Monitorze Sądowymi Gospodarczym na koszt (...) w P.**

II. zasądza od (...) w P. na rzecz (...) w P. kwotę 270 (dwieście siedemdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

VI A Ca 676/12

UZASADNIENIE

(...) z siedzibą w P. wniósł pozew przeciwko pozwanemu - (...) w P., w którym domagał się uznania za niedozwolone postanowienia zawartego w stosowanym przez niego wzorcu umownym o treści: „Wysokość czesnego może ulec zmianie w trakcie roku akademickiego”.

Powód wskazał, że pozwany prowadzi działalność w zakresie szkolnictwa wyższego, w ramach której posługuje się wzorcem umowy zawierającym zakwestionowane postanowienie umowne. Jako dowód powód załączył do pozwu przedmiotowy wzorzec - Umowę o warunkach odpłatności za studia pierwszego stopnia.

W ocenie powoda wskazane postanowienie umowne stanowi niedozwoloną klauzulę abuzywną, natomiast wzorzec umowy stosowany przez pozwanego jest rażąco sprzeczny z dobrymi obyczajami i narusza uzasadnione interesy konsumentów.

Powód wywiódł, że zakwestionowana klauzula powinna zostać uznana za niedozwoloną, gdyż przewiduje, że uczelnia będzie uprawniona do jednostronnego wprowadzania zmian w wysokości należnego jej wynagrodzenia, jednakże bez wskazania jakichkolwiek ważnych przyczyn do wprowadzania takich zmian.

Pozwany w odpowiedzi na pozew wnosił o oddalenie powództwa.

Pozwany wskazał, że postanowienie kwestionowanego przez powoda § 6 wzorca umowy należy w szczególności interpretować przy uwzględnieniu całości treści kwestionowanego postanowienia wzorca umownego, w szczególności zapisów § 1 ust. 1, § 1 ust. 5, §19, §20, §21.

Pozwany wywiódł, że interpretacja kwestionowanego przez powoda postanowienia wzorca umownego pozwanego wskazuje zwłaszcza, że:

- nie jest tak, że konsument — student nie wie, kiedy zmianie może ulec czesne, gdyż zgodnie z umową, zmiana może mieć miejsce najwyżej jeden raz w semestrze.

- nie jest tak, że konsument — student nie wie, o ile zostanie podwyższone czesne, gdyż zgodnie z umową, czesne może zostać podwyższone nie więcej niż o wskaźnik inflacyjny — wskaźnik cen towarów konsumpcyjnych i usług ustalony przez Główny Urząd Statystyczny za okres ostatnich dwunastu miesięcy poprzedzających miesiąc, w którym dokonuje się zmiany czesnego.

- zapisy umowy w zakresie momentu i poziomu zmiany czesnego są sformułowane jasno i precyzyjnie, zrozumiale dla każdego przeciętnego konsumenta - studenta.

- ewentualne zmiany w zakresie czesnego nie „działają wstecz”, to jest nie dotyczą studentów, którzy już za naukę w danym semestrze bądź roku zapłacili.

- kwestionowane przez powoda postanowienie wzorca umownego stanowi w istocie wyłącznie klauzulę waloryzacyjną, która ma za zadanie uwzględniać zmianę sytuacji gospodarczej kraju - zmianę wartości środka płatniczego. Wynika to z faktu wysokości, o jaką czesne może podlegać podwyższeniu. Tym samym, zapis w rzeczywistości nie statuuje podwyższenia czesnego (nie następuje zmiana umowy ani podwyższenie czesnego), a stanowi wyłącznie klauzulę waloryzacyjną (o z góry określonej treści), zabezpieczającą wartość umowy z punktu widzenia gospodarczego (biorąc pod uwagę jej długoletni charakter).

- konsument - student jest zawiadamiany dodatkowo o fakcie i zakresie zmian w wysokości czesnego, zgodnie z postanowieniami umowy (§ 19 i § 20).

Zdaniem pozwanego, w świetle powyższego nie sposób uznać, że kwestionowane przez powoda postanowienie wzorca umownego jest sprzeczne z dobrymi obyczajami lub narusza w sposób rażący interes konsumenta. Nie zachodzi bowiem nieusprawiedliwiona dysproporcja praw i obowiązków stron zawieranej umowy sprzedaży na niekorzyść konsumenta, jak również brak jest innych negatywnych skutków po stronie konsumenta, jak przykładowo niewygoda organizacyjna, strata czasu, nierzetelność traktowania itd. Nie jest wykorzystywana niewiedza, dezorientacja konsumenta, ani nie jest on wprowadzany w inny sposób w błąd w zakresie, w jakim mogłoby to wpłynąć na jego decyzję odnośnie zawarcia umowy z pozwanym.

Wyrokiem z dnia 8 lutego 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał za niedozwolone i zakazał stosowania przez (...) w P. w obrocie z konsumentami postanowień wzorca umowy o treści: „Wysokość czesnego może ulec zmianie w trakcie roku akademickiego”.

Sąd Okręgowy ustalił, że (...) w P. jest uczelnią niepubliczną wpisaną do rejestru uczelni niepublicznych i związków uczelni niepublicznych prowadzonego przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, pod liczbą porządkową (...).

Pozwany posługiwał się w obrocie z konsumentami wzorcem umownym o nazwie „Umowa o warunkach odpłatności za studia pierwszego stopnia”, który zawierał zakwestionowane przez powoda postanowienie o następującej treści: „Wysokość czesnego może ulec zmianie w trakcie roku akademickiego”.

W odpowiedzi na pozew pozwany nie zaprzeczył, iż stosował wzorzec przedstawiony przez powoda w okresie 6 miesięcy przed wytoczeniem przez niego powództwa w niniejszej sprawie. Pozwany nie kwestionował, iż stosowanym przez niego wzorcem zawarte jest powołane w pozwie postanowienie, jak również, aby stosował wskazane postanowienie, w związku z czym okoliczności te należało uznać za przyznane, w związku z czym fakty te uznał Sąd I instancji za przyznane.

Sąd Okręgowy uznał zakwestionowane postanowienie wzorca umowy za niedozwolone w świetle art. 385 [1] § 1 k.c.

Wskazał, że sporne postanowienie nie określa świadczenia głównego wynikającego z umowy, a jedynie możliwości zmiany wysokości czesnego.

Analizując zakwestionowaną klauzulę w świetle całego zapisu § 6 wzorca - Umowy o warunkach odpłatności za studia pierwszego stopnia, Sąd Okręgowy uznał, że pozwany nie zagwarantował konsumentowi - będącemu studentem, możliwości odstąpienia od umowy w przypadku zmiany wysokości czesnego przez Uczelnię — jego podwyższenia w oparciu o wskaźnik inflacyjny. Tymczasem zgodnie z przepisem art. 385 [3] pkt 20 k.c., w razie wątpliwości uważa się, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które w szczególności przewidują uprawnienie kontrahenta konsumenta do określenia lub podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy. Sąd I instancji zwrócił uwagę, iż na podstawie § 3 Umowy w przypadku rezygnacji studenta ze studiów - przy czym nie podano powodów tej rezygnacji - Uczelnia na wniosek studenta zwraca tylko część opłaty wniesionej z góry wyłącznie za okres niewykorzystany liczony od początku następnego miesiąca po miesiącu, w którym została wydana decyzja, z zastrzeżeniem § 16. W ocenie Sądu Okręgowego uregulowanie to, w szczególności dla studenta rezygnującego ze studiów w związku z podwyższeniem czesnego, wobec braku możliwości odstąpienia od umowy w innym trybie, byłoby niekorzystne.

Odnosząc się natomiast do twierdzeń powoda, iż uczelnia będzie uprawniona do jednostronnego wprowadzania zmian w wysokości należnego jej wynagrodzenia, jednakże bez wskazania jakichkolwiek ważnych przyczyn do wprowadzania takich zmian, Sąd Okręgowy stwierdził, iż wątpliwości w tym zakresie mogą powodować sprzeczność przedmiotowej klauzuli waloryzacyjnej z treścią § 1 ust. 1 i 2 Umowy o warunkach odpłatności za studia pierwszego stopnia. Z uregulowania zawartego w wymienionym § 1 ust. 1 i 2 przedmiotowego wzorca wynika bowiem, iż wysokość opłat to jest czesnego i innych opłat pobieranych w czasie kształcenia może ulec zmianie również w każdym kolejnym roku akademickim, o nie więcej niż 15% w stosunku do opłat (tj. czesnego i innych opłat) w wysokościach podstawowych (bez ulg, zniżek, promocji) z ubiegłego roku akademickiego i powiększona o wskaźnik inflacyjny - wskaźnik cen towarów konsumpcyjnych i usług ustalony przez GUS dla roku kalendarzowego bezpośrednio poprzedzającego rok, w którym ustala się wysokość opłat, pomimo, że w § 6 kategorycznie wskazano, że czesne może ulec zmianie nie więcej niż o wskaźnik inflacyjny. Wobec powyższego zmiany wysokości czesnego rzeczywiście budzić mogą wątpliwości studenta (...)w P..

Sąd Okręgowy uznał więc, że treść wzorca umownego, w szczególności wyżej wymienionych postanowień § 1 ust. 1 i 2 odnoszących się do zmian wysokości czesnego, jak również brak postanowienia traktującego o możliwości odstąpienia studenta od umowy w przypadku podwyższenia czesnego powoduje, że zakwestionowaną klauzulę zawartą w § 6

wzorca należy uznać za sprzeczną z dobrymi obyczajami i rażąco naruszającą interesy konsumenta, przede wszystkim – ekonomiczny.

Z tych względów Sąd Okręgowy uznał, że zakwestionowane postanowienie wzorca umownego stosowanego przez pozwanego w obrocie z konsumentami stanowi niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. i zakazał jego stosowania na podstawie art. 479⁴² k.p.c.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł pozwany:

W apelacji zarzucił:

1. naruszenie prawa materialnego - art. 385 [3] pkt 20 k.c. w zw. z art. 385 [1] § 1 k.c. przez przyjęcie, że zaskarżone postanowienie wzorca umowy stanowi uprawnienie kontrahenta konsumenta do określenia lub podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy, a w konsekwencji w szczególności brak przyznania konsumentowi prawa do odstąpienia od tej umowy przesądza o niedozwolonym charakterze zaskarżonego postanowienia wzorca umowy;
2. naruszenie prawa materialnego - art. 385 [1] § 1 k.c. przez przyjęcie, że zaskarżone postanowienie wzorca umowy może budzić wątpliwości konsumenta, co przesądza o niedozwolonym charakterze zaskarżonego postanowienia wzorca umowy;
3. naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na wynik sprawy - art. 103 § 1 k.p.c. i art. 219 k.p.c. przez ich niezastosowanie i obciążenie pozwanej kosztami postępowania w sprawie w całości.

W konkluzji skarżący wnosil o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja zasługuje na uwzględnienie.

Prawidłowo wskazuje skarżący, że zakwestionowane postanowienie rozpatrywane w kontekście całego postanowienia zawartego w par. 6 jak również całego wzorca umowy nie narusza art. 385 [3] pkt 20 k.c. ani też art. 385 [1] par. 1 k.c. Postanowienie umożliwiające zmianę wysokości czesnego w trakcie semestru nie stanowi podwyższenia ceny bądź wynagrodzenia, o jakim mowa w art. 385 [3] pkt 20 k.c. Par. 6 wzorca zawiera umowną klauzulę waloryzacyjną, która z góry, a więc przed zawarciem umowy określa w sposób jasny i zrozumiały dla konsumenta zarówno miernik aktualizacji czesnego, jak i zasady, na jakich może dojść do waloryzacji. Student zatem przed zawarciem umowy może oszacować swój interes ekonomiczny. Z góry również wiadomo, o jaką kwotę podwyżka może nastąpić, oraz że następuje to nie częściej niż raz w miesiącu. Nie jest zatem tak, że zakwestionowane postanowienie zastrzega dla przedsiębiorcy uprawnienie do podwyższenia wynagrodzenia. Wynagrodzenie to jest określone bowiem przed zawarciem umowy na podstawie jednoznacznej klauzuli waloryzacyjnej. Nie dotyczy one w ogóle przy tym osób, które wcześniej uiściły czesne. W tym stanie rzeczy sporne postanowienie nie kształtuje praw i obowiązków studenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, ani też rażąco nie narusza jego interesów, w szczególności interesu ekonomicznego.

Wbrew twierdzeniom Sądu Okręgowego wzorzec umowy przewiduje również w par. 3 prawo odstąpienia od umowy w postaci rezygnacji ze studiów. W takim przypadku student otrzymuje zwrot części opłaty za okres niewykorzystany liczony od początku następnego miesiąca po miesiącu, w którym została wydana decyzja. W ocenie Sądu Okręgowego uregulowanie to, w szczególności dla studenta rezygnującego ze studiów w związku z podwyższeniem czesnego, wobec braku możliwości odstąpienia od umowy w innym trybie, byłoby niekorzystne. Sąd I instancji nie wyjaśnił jednak w czym upatruje tej niekorzystnej sytuacji konsumenta. Zważyć natomiast należy, że w przypadku stosunku zobowiązaniowego, w ramach którego obie strony w sposób ciągły, co miesiąc spełniają określone świadczenia (nauka – czesne), brak jest podstaw do uznania niekorzystnego ukształtowania praw konsumenta przez to, że nie otrzymuje on zwrotu czesnego za okres, w którym sam otrzymał świadczenie wzajemne.

Zastrzeżenia Sądu Okręgowego wzbudziło postanowienie wzorca umowy zawarte w par. 1 ustęp 1 i 2. Wskazać jednak należy, że to nie te postanowienia zostały zaskarżone przez powoda i były przedmiotem rozstrzygnięcia Sądu I instancji. Ewentualna niejasność tej regulacji nie może przenosić się natomiast na postanowienie zawarte w par. 6, który został sprecyzowany w sposób nie budzący wątpliwości i dotyczy waloryzacji czesnego w czasie trwania semestru. Postanowienia zawarte w par. 1 ustęp 1 i 2 obejmują natomiast ustalanie wysokości czesnego na kolejny rok akademicki, to jest najpóźniej do dnia 30 czerwca przed rozpoczęciem danego roku akademickiego.

Bezzasadny natomiast okazał się zarzut naruszenia przez Sąd I instancji art. 103 k.p.c. i art. 219 k.p.c. Kumulacja roszczeń w jednym pozwie (art. 191 k.p.c.) jest bowiem prawem, a nie obowiązkiem powoda. Nie skorzystanie z tego uprawnienia w żadnym razie nie może być uznane za oczywiście niewłaściwe czy niesumienne postępowanie. Również skorzystanie z instytucji określonej w art. 219 k.p.c. jest prawem, nie obowiązkiem sądu i w tym kontekście nie może stanowić skutecznego zarzutu apelacji.

Bezzasadność zarzutu naruszenia przepisów postępowania nie miała jednak wpływu na rozstrzygnięcie sprawy wobec zasadności pozostałych zarzutów apelacji.

Mając na uwadze przedstawione wyżej okoliczności Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 par. 1 k.p.c. orzekł jak na wstępie. O kosztach procesu za obie instancje orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. stosownie do wyniku sprawy. Do kosztów procesu, które powinien ponieść powód – jako przegrywający proces – Sąd Apelacyjny zaliczył również koszt publikacji prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, stosownie do art. 479 [44] par. 2 k.p.c. Powołany przepis nie ogranicza bowiem obowiązku publikacji jedynie do wyroków uwzględniających powództwo.